System Engineering and Productivity/ 2027/ Vol.7/ No.2/ 253-273

System Engineering and Productivity

10.22034/sep.2026.2105021.1553

The Impact of Perceived Legal Support for Innovation on Students' Entrepreneurial Intention: The Mediating Role of Entrepreneurial Attitude and Self-Efficacy

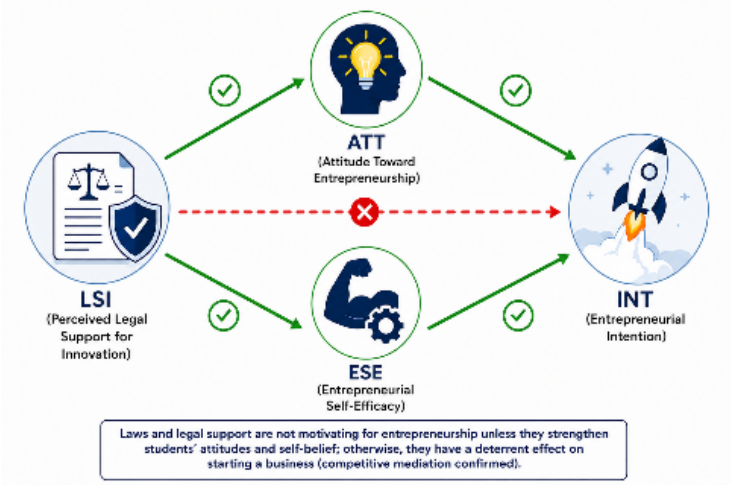
Akram Esmaeili Avval[1],[*], Mohammad Reza Aghayi Bajestan[2]

Department of Industrial Engineering, University of Gonabad, Gonabad, Iran
Department of Law, University of Gonabad, Gonabad, Iran

HIGHLIGHTS

- Perceived legal support significantly enhances students' entrepreneurial attitude and self-efficacy.
- The direct effect of legal support on entrepreneurial intention is negative, while its indirect effect is positive.
- Supportive laws foster business creation only when they enhance students' positive attitudes and self-belief.

GRAPHICAL ABSTRACT

ARTICLE INFO

Article history:
Article Type: Research paper
Received: 5 September 2026
Revised: 25 September 2026
Accepted: 22 October 2026
Available online: 22 October 2026
[*]Correspondence:
akram.esmaeili69@gmail.com
How to cite this article:
Avval, A. E, & Bajestan, M. R. A. (2027). The impact of perceived legal support for innovation on students' entrepreneurial intention: the mediating role of entrepreneurial attitude and self-efficacy. *System Engineering and Productivity*, 7 (2), 253-273.

Keywords:
Perceived legal support
Entrepreneurial intention
Entrepreneurial attitude
Entrepreneurial self-efficacy
Structural equation modeling

ABSTRACT

Legal support for innovation is a component of the environment for university-based entrepreneurial activities. This study examined the relationship between perceived legal support for innovation and students' entrepreneurial intention, considering the mediating roles of entrepreneurial attitude and entrepreneurial self-efficacy. The research was applied in purpose and employed a descriptive, correlational survey design. The study population comprised final-year students at the University of Gonabad, from whom 132 participants were selected through convenience sampling. Data were collected using a questionnaire comprising standardized scales and researcher-developed items. Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM), implemented using R and SmartPLS, was employed to assess the model and test the hypotheses. The results indicated that perceived legal support was positively and significantly associated with entrepreneurial attitude and entrepreneurial self-efficacy, both of which were also positively and significantly associated with entrepreneurial intention. The indirect pathways linking perceived legal support to entrepreneurial intention through attitude and self-efficacy were positive and significant. In contrast, the direct path coefficient was negative after both mediators were included in the model. These opposing directions indicated a pattern consistent with competitive mediation. The findings highlight the importance of examining direct and indirect pathways simultaneously and considering entrepreneurial attitude and self-efficacy when investigating the relationship between perceived legal support and entrepreneurial intention.

2538-2195/© 2027 The Authors. Published by University of Eyvanekey. This is an open-access article under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) license.

1. Introduction

Entrepreneurial intention represents a conscious commitment to establishing a new venture and provides an important starting point for understanding entrepreneurial decision-making. Because venture creation generally involves deliberate planning rather than an immediate response to external opportunities, examining how entrepreneurial intentions develop is particularly relevant among university students approaching entry into the labor market. The theory of planned behavior explains intention through individuals' evaluations of a behavior, perceived social expectations, and perceived control over its performance (Ajzen, 1991). Within entrepreneurship research, this perspective highlights the importance of understanding both the perceived desirability and feasibility of starting a business (Krueger et al., 2000).

Entrepreneurial intention does not develop independently of the institutional environment. Formal rules, legal arrangements, and mechanisms for protecting innovative ideas constitute part of the context within which prospective entrepreneurs evaluate opportunities and risks. Institutional theory emphasizes that such arrangements structure economic activity and shape the conditions under which individuals pursue entrepreneurial opportunities (North, 1990). Nevertheless, the existence of formal legal protection should be distinguished from individuals' perceptions of its adequacy, accessibility, and effectiveness.

In this study, perceived legal support for innovation refers to students' subjective evaluations of the extent to which legal mechanisms protect innovative ideas, intellectual assets, products, and processes and support their commercialization. This construct differs from legal awareness: awareness concerns knowledge of legal provisions, whereas perceived support concerns judgments about whether those provisions provide useful and dependable protection. Research on intellectual property protection similarly emphasizes the importance of examining how innovative actors perceive available protection mechanisms rather than considering formal arrangements alone (Jee & Sohn, 2023).

The relationship between perceived institutional support and entrepreneurial intention may also involve individual cognitive evaluations. Entrepreneurial attitude reflects the perceived attractiveness and desirability of becoming an entrepreneur, while entrepreneurial self-efficacy concerns confidence in performing entrepreneurial tasks. Social cognitive theory emphasizes the role of self-efficacy in individuals' motivation and pursuit of challenging activities (Bandura, 1997). Research on perceived university support likewise suggests that supportive environments should be examined alongside the cognitive factors associated with students' entrepreneurial intentions (Saeed et al., 2015).

Although previous studies have investigated institutional support, university support, and entrepreneurial self-efficacy, the specific relationship between perceived legal support for innovation and entrepreneurial intention warrants more focused examination. Recent research linking institutional support and self-efficacy to university students' intentions provides a relevant foundation, but legal support remains a distinct dimension requiring explicit operationalization (Gonzalez-Tamayo et al., 2024).

Accordingly, this study examines the relationship between perceived legal support for innovation and entrepreneurial intention among final-semester students, considering entrepreneurial attitude and entrepreneurial self-efficacy as parallel mediators. Its contribution lies in distinguishing perceived legal support from broader forms of institutional support and examining its direct and specific indirect relationships within a single model. Rather than assuming that all pathways operate in the same direction, the analysis assesses whether the direct relationship differs from the relationships transmitted through attitude and self-efficacy.

2. Methodology

This applied study employed a cross-sectional, descriptive-correlational survey design. The target population comprised 205 final-semester students at University of Gonabad, Iran. Eligibility required enrollment in the final semester and informed consent to participate. An online questionnaire was distributed using convenience sampling. Of the 150 questionnaires distributed, 140 were completed and returned. Following data screening, eight questionnaires containing invalid or insufficiently attentive response patterns, including uniform responding, were excluded. The final dataset comprised 132 valid questionnaires.

The questionnaire included demographic questions and measures of four constructs: perceived legal support for innovation (LSI), entrepreneurial attitude (ATT), entrepreneurial self-efficacy (ESE), and entrepreneurial intention (INT). All measurement items used a five-point Likert scale ranging from 1, "strongly disagree," to 5, "strongly agree."

Perceived legal support for innovation was measured using a researcher-developed instrument addressing the protection of innovative ideas, intellectual assets, entrepreneurial risk, and commercialization. Five specialists in entrepreneurship and business law reviewed the initial items for clarity, relevance, and face and content validity. Their feedback informed minor wording revisions. The initial instrument contained eight items; two were removed following measurement-model assessment, leaving six items in the final model.

Entrepreneurial attitude was assessed using an adapted measure based on the attitude dimension of

the entrepreneurial intention questionnaire developed by Liñán and Chen (2009). Of the 11 initial items, seven were retained after assessment of their measurement properties. Entrepreneurial self-efficacy was measured using an adapted 21-item scale based on De Noble et al. (1999), covering perceived capabilities in entrepreneurial activities such as opportunity identification, problem-solving, innovation, networking, and team development. All 21 items were retained. Entrepreneurial intention was measured using six items adapted from Liñán and Chen (2009), all of which remained in the final model.

Data were coded and screened in R, and the measurement and structural models were estimated in SmartPLS using partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM). The analysis examined a model comprising latent constructs and simultaneous direct and indirect pathways. Measurement-model assessment included indicator loadings, Cronbach's alpha, rho_A, composite reliability, average variance extracted (AVE), the heterotrait–monotrait ratio of correlations (HTMT), and cross-loadings. Structural-model assessment included standardized path coefficients, coefficients of determination, and effect sizes. Statistical significance was evaluated using bootstrapping with 5,000 resamples at the 0.05 significance level. Specific indirect relationships were examined using bootstrap confidence intervals.

3. Results and Discussion

Cronbach's alpha ranged from 0.815 to 0.967, composite reliability from 0.867 to 0.969, and AVE from 0.522 to 0.720. These findings indicated that the retained indicators adequately represented their respective constructs in terms of the reported reliability and convergent-validity criteria.

Discriminant validity, however, required qualification. Most HTMT values were below 0.90, but the value between entrepreneurial attitude and entrepreneurial intention was 0.950. Although the reported cross-loadings supported the relative separation of the indicators, the elevated HTMT value indicates that the empirical distinction between attitude and intention was not fully established. Consequently, findings involving these two constructs, particularly their strong structural relationship, should be interpreted cautiously.

The structural model explained 44.3% of the variance in entrepreneurial attitude, 41.8% in entrepreneurial self-efficacy, and 81.1% in entrepreneurial intention. These coefficients indicate substantial within-sample explanatory capacity, particularly for intention; they should not be interpreted as evidence of out-of-sample predictive performance.

Table 1 summarizes the standardized coefficients, significance levels, and hypothesis-testing results for the direct and specific indirect relationships.

Table 1. Direct and specific indirect relationships in the structural model

Path/ Hypothesis	β	p-value	Result
LSI → ATT	0.665	< 0.001	Positive relationship supported
LSI → ESE	0.647	< 0.001	Positive relationship supported
ATT → INT	0.727	< 0.001	Positive relationship supported
ESE → INT	0.336	< 0.001	Positive relationship supported
LSI → INT	−0.142	0.045	Hypothesized positive direct relationship not supported
LSI → ATT → INT	0.484	< 0.001	Positive indirect relationship supported
LSI → ESE → INT	0.217	< 0.001	Positive indirect relationship supported

Note. LSI = perceived legal support for innovation; ATT = entrepreneurial attitude; ESE = entrepreneurial self-efficacy; INT = entrepreneurial intention.

Perceived legal support for innovation was positively associated with entrepreneurial attitude and entrepreneurial self-efficacy. Students who evaluated legal protection for innovation more favorably also reported more favorable evaluations of entrepreneurship and greater confidence in their entrepreneurial capabilities. These results connect perceptions of the institutional environment with individual cognitive evaluations and are consistent with the broader emphasis on perceived support in university entrepreneurship research (Saeed et al., 2015; Gonzalez-Tamayo et al., 2024).

Both entrepreneurial attitude and entrepreneurial self-efficacy were positively associated with entrepreneurial intention. Attitude exhibited the larger standardized coefficient, indicating that the perceived desirability of entrepreneurship was particularly strongly related to intention in this sample. Self-efficacy also contributed positively, suggesting that confidence in performing entrepreneurial tasks remained relevant when attitude and perceived legal support were included simultaneously. These findings are consistent with the importance assigned to behavioral evaluations in the theory of planned behavior and to capability beliefs in social cognitive theory (Ajzen, 1991; Bandura, 1997). Nevertheless, the high HTMT value between attitude and intention limits how confidently their contributions can be treated as empirically distinct.

The specific indirect relationship through entrepreneurial attitude was positive and significant, with a coefficient of 0.484 and a 95% bias-corrected and accelerated bootstrap confidence interval of [0.368, 0.611]. The corresponding relationship through entrepreneurial self-efficacy was also positive and significant, with a coefficient of 0.217 and an interval of [0.131, 0.328]. Neither interval included zero. The results therefore supported both

proposed mediating pathways, with the attitude pathway displaying the larger estimated coefficient.
In contrast, the direct coefficient linking perceived legal support to entrepreneurial intention was negative after accounting for both mediators. Accordingly, the hypothesis proposing a positive direct relationship was not supported. The coexistence of positive specific indirect relationships and a negative direct coefficient is consistent with competitive mediation.
This pattern requires careful interpretation. The negative direct coefficient represents the remaining association between perceived legal support and intention conditional on attitude and self-efficacy. It does not establish that legal protection generally discourages entrepreneurship, nor does it demonstrate that bureaucracy or legal complexity caused the observed result. These explanations would require additional measures and a research design capable of evaluating them. Similarly, the direct coefficient should not be treated as equivalent to the overall relationship between perceived legal support and entrepreneurial intention.
The main implication is therefore analytical rather than deterministic: examining only the direct pathway would overlook the positive indirect relationships associated with attitude and self-efficacy. Conversely, examining only the indirect pathways would conceal the opposing conditional direct relationship. Considering these pathways together provides a more differentiated account of the observed associations.

4. Conclusions

This study examined how perceived legal support for innovation relates to entrepreneurial intention among final-semester students, with entrepreneurial attitude and entrepreneurial self-efficacy as parallel mediators. Perceived legal support was positively associated with both mediators, which were themselves positively associated with entrepreneurial intention. Both specific indirect relationships were positive and significant, whereas the direct relationship became negative when the mediators were included. The resulting pattern was consistent with competitive mediation.
The findings answer the central research question by showing that perceived legal support and entrepreneurial intention were connected through pathways with different directions. Attitude and self-efficacy were important components of these relationships, and the negative direct coefficient could not adequately summarize the model as a whole. The study thus contributes a more differentiated understanding of perceived legal support within university entrepreneurship research.
For university entrepreneurship units and incubators, the findings suggest considering accessible legal information alongside activities that address students' evaluations of entrepreneurship and confidence in undertaking entrepreneurial tasks. Practical options include plain-language guidance on protecting innovative ideas, initial contracts, and commercialization procedures, together with advisory services and applied workshops. These proposals should be evaluated empirically rather than assumed to improve entrepreneurial intention automatically.
Several limitations qualify the conclusions. Convenience sampling and the single-institution setting restrict generalizability. Cross-sectional, self-reported data do not establish temporal ordering or causal mediation. In addition, the elevated HTMT value between attitude and intention requires caution regarding their empirical separation. Future research should refine the relevant measures, replicate the model across institutions, and use longitudinal designs. Qualitative research could further distinguish students' awareness of legal provisions, confidence in their enforcement, and perceptions of access to legal services.

Acknowledgments

We are grateful to all colleagues who provided insights and expertise that greatly assisted this research. We also thank the anonymous reviewers for their valuable suggestions to improve the paper.

Funding

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflicts of Interest

There are no conflicts of interest associated with this research.

Author Contribution Statement

Akram Esmaeili Avval: Conceptualization, Data curation, Formal analysis, Investigation, Methodology, Resources, Software, Validation, Visualization, Project administration, Supervision, Writing – original draft, Writing – review & editing; **Mohammad Reza Aghayi Bajestan:** Conceptualization, Investigation, Resources, Writing – review & editing.

Data Availability Statement

The data underlying the findings of this study are available from the author upon reasonable request.

References

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.

De Noble, A. F., Jung, D., & Ehrlich, S. B. (1999). Entrepreneurial self-efficacy: The development

of a measure and its relationship to entrepreneurial action. *Frontiers of Entrepreneurship Research*, *1999*(1), 73-87.

Gonzalez-Tamayo, L. A., Olarewaju, A. D., Bonomo-Odizzio, A., & Krauss-Delorme, C. (2024). University student entrepreneurial intentions: the effects of perceived institutional support, parental role models, and entrepreneurial self-efficacy. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, *31*(8), 205-227. https://doi.org/10.1108/JSBED-09-2022-0408

Jee, S. J., & Sohn, S. Y. (2023). Perceived importance of intellectual property protection methods by Korean SMEs involved in product innovation and their value appropriation. *Journal of Small Business Management*, 61(6), 2561-2587. https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1913597

Krueger, N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5-6), 411–432. https://doi.org/10.1016/S0883-9026(98)00033-0

Liñán, F., & Chen, Y. W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617. https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00318.x

North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.

Saeed, S., Yousafzai, S. Y., Yani-De-Soriano, M., & Muffatto, M. (2015). The role of perceived university support in the formation of students' entrepreneurial intention. *Journal of Small Business Management*, 53(4), 1127–1145. https://doi.org/10.1111/jsbm.12090

مهندسی سیستم و بهره‌وری/ سال ۱۴۰۶/ دوره ۷/ شماره ۲/ صفحه ۲۵۳-۲۷۳

نشریه مهندسی سیستم و بهره‌وری

10.22034/sep.2026.2105021.1553

تأثیر ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری بر قصد کارآفرینی دانشجویان: نقش میانجی نگرش و خودکارآمدی کارآفرینانه

اکرم اسماعیلی اول[۱]*، محمدرضا آقایی بجستان[۲]

[۱] گروه مهندسی صنایع، مجتمع آموزش عالی گناباد، گناباد، ایران

[۲] گروه حقوق، مجتمع آموزش عالی گناباد، گناباد، ایران

چکیده گرافیکی

برجسته‌ها

- ادراک از حمایت حقوقی، نگرش و خودکارآمدی کارآفرینانه دانشجویان را به‌طور معناداری تقویت می‌کند.
- اثر مستقیم حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی منفی، اما اثر غیرمستقیم آن مثبت است.
- قوانین حمایتی تنها در صورت ارتقای خودباوری و نگرش مثبت در دانشجویان، به راه‌اندازی کسب‌وکار منجر می‌شوند.

چکیده

حمایت حقوقی از نوآوری یکی از مؤلفه‌های محیط فعالیت‌های کارآفرینانه دانشگاهی است. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری با قصد کارآفرینی دانشجویان، با در نظر گرفتن نقش میانجی نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه انجام شد. پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی-پیمایشی و همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان سال آخر مجتمع آموزش عالی گناباد بود که از میان آن‌ها، ۱۳۲ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ای متشکل از مقیاس‌های استاندارد و گویه‌های محقق‌ساخته گردآوری شد. برای ارزیابی مدل و آزمون فرضیه‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزارهای R و SmartPLS استفاده شد. نتایج نشان داد ادراک از حمایت حقوقی با نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه رابطه مثبت و معناداری دارد و این دو متغیر نیز با قصد کارآفرینی رابطه مثبت و معنادار دارند. مسیرهای غیرمستقیم ادراک حمایت حقوقی به قصد کارآفرینی از طریق نگرش و خودکارآمدی مثبت و معنادار بودند؛ در مقابل، ضریب مسیر مستقیم این ادراک به قصد، پس از ورود دو متغیر میانجی به مدل، منفی به دست آمد. این تفاوت جهت، الگویی سازگار با میانجی‌گری رقابتی را نشان می‌دهد. یافته‌ها بر اهمیت بررسی هم‌زمان مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم و توجه به نگرش و خودکارآمدی در مطالعه رابطه ادراک حمایت حقوقی با قصد کارآفرینی تأکید دارند.

مشخصات مقاله

تاریخچه مقاله:

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت: ۱۴۰۵/۰۶/۱۴

بازنگری: ۱۴۰۵/۰۷/۰۳

پذیرش: ۱۴۰۵/۰۷/۳۰

ارائه برخط: ۱۴۰۵/۰۷/۳۰

*نویسنده مسئول:

akram.esmaeili69@gmail.com

کلیدواژه‌ها:

ادراک حمایت حقوقی

قصد کارآفرینی

نگرش به کارآفرینی

خودکارآمدی کارآفرینانه

مدل‌سازی معادلات ساختاری

۲۱۹۵-۲۵۳۸/© ۲۰۲۷ نویسندگان. منتشرشده توسط دانشگاه ایوان‌کی. این یک مقاله با دسترسی آزاد تحت شرایط و ضوابط مجوز Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) است.

۱- مقدمه

قصد کارآفرینی[1] به عنوان پیش‌نیاز بنیادین و محوری‌ترین متغیر در پیش‌بینی کنش‌ها و رفتارهای کارآفرینانه، جایگاهی کلیدی در ادبیات توسعه اقتصادی و کسب‌وکار دارد (Ajzen, 1991). ازآنجاکه راه‌اندازی یک کسب‌وکار جدید فرآیندی پیچیده، آگاهانه و مستلزم برنامه‌ریزی است، پیش از هرگونه اقدام عملی، شکل‌گیری «قصد» یا «نیت» در ذهن افراد ضروری است (Bird, 1988). پژوهشگران تأکید دارند که قصد کارآفرینانه نشانه‌ای قوی از احتمال شکل‌گیری استارتاپ‌ها در آینده است و تقویت آن در میان دانشجویان دانشگاهی، می‌تواند ظرفیت جامعه را برای نوآوری، خلق ثروت و کاهش نرخ بیکاری به‌شدت افزایش دهد (Krueger et al., 2000). بااین‌حال، شکل‌گیری این قصد صرفاً یک پدیده فردی و روان‌شناختی مجزا نیست، بلکه در بستر اکوسیستم‌های محیطی و تحت تأثیر عوامل زمینه‌ای گوناگون تکوین می‌یابد (Gonzalez-Tamayo et al., 2024). به‌عبارت‌دیگر، اراده دانشجویان برای ورود به عرصه کارآفرینی مستقیماً با کیفیتی که از محیط پیرامون خود درک می‌کنند، درهم‌تنیده است.

در میان عوامل محیطی مؤثر بر قصد کارآفرینانه، جایگاه «محیط نهادی و چارچوب‌های حقوقی» بسیار برجسته است (North, 1990). بااین‌وجود، تأثیر این نهادها لزوماً ناشی از وجود فیزیکی و خشک قوانین نیست، بلکه ارتباط تنگاتنگی با «ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری» دارد (Jee & Sohn, 2023). ادراک مثبت از حمایت حقوقی، با ترسیم یک چشم‌انداز باثبات و ایجاد احساس امنیت در برابر سوءاستفاده یا سرقت ایده‌ها، هزینه‌های مبادله و ریسک‌های محیطی را به‌شدت کاهش می‌دهد. در زیست‌بوم نوآوری ایران نیز، آسیب‌شناسی‌ها نشان می‌دهد که ضعف در حوزه‌های حقوقی و عدم آگاهی از حقوق قانونی، از مهم‌ترین موانع درونی شرکت‌های دانش‌بنیان است که مسیر رشد آن‌ها را مسدود می‌سازد (Heydari & Ghayebloo, 2026). بر این اساس، توانمندی دانشجویان برای ورود به اقتصاد نوین، مستلزم آگاهی از امور حقوقی و درک چتر حمایتی قانون است (Nabi-Meybodi et al., 2027). مطالعات داخلی نیز مکرراً تأیید می‌کنند که قوانین، مقررات و حمایت‌های نهادی و اجتماعی از مؤلفه‌های کلیدی در توسعه و ترویج کارآفرینی هستند (Keyvani Shahri et al., 2024). ازاین‌رو، انتظار می‌رود که درک محیطی امن و حمایتگر از منظر حقوقی، بتواند تمایل و قصد دانشجویان را برای ورود به عرصه کارآفرینی افزایش دهد.

بااین‌حال، تأثیر ادراک از حمایت‌های حقوقی بر قصد کارآفرینانه غالباً خطی و مستقیم نیست، بلکه این اثر از طریق سازوکارهای شناختی و روان‌شناختی فرد، یعنی متغیرهای میانجی «نگرش به کارآفرینی» و «خودکارآمدی کارآفرینانه»، منتقل می‌شود (Saeed et al., 2015). نگرش کارآفرینانه بیانگر ارزیابی ذهنی فرد از جذابیت و مطلوبیت مسیر کارآفرینی است (Ajzen, 1991)، درحالی‌که خودکارآمدی به باور عمیق وی به توانایی‌هایش برای غلبه بر موانع و مدیریت استارتاپ اشاره دارد (Bandura, 1997). مطالعات داخلی نیز تأیید کرده‌اند که فراهم‌سازی زیرساخت‌های حمایتی می‌تواند خودکارآمدی را به‌طور معناداری تقویت کرده و از این طریق بر خروجی‌های رفتاری اثر بگذارد (Rahimiaghdam et al., 2026). درواقع، قوانین و حمایت‌های حقوقی تنها زمانی اثربخش خواهند بود که بتوانند ارزیابی دانشجو از کارآفرینی را مثبت‌تر کرده (ارتقای نگرش) و یا حس اعتمادبه‌نفس او را برای رویارویی با چالش‌های بازار تقویت کنند (ارتقای خودکارآمدی) (Dieguez & Gomes, 2025).

علی‌رغم اهمیت این موضوع، بررسی پیشینه نشان می‌دهد که یک شکاف پژوهشی جدی در ادبیات موجود وجود دارد؛ چراکه اکثر مطالعات پیشین عمدتاً بر نقش حمایت‌های آموزشی، مالی یا الگوهای نقش خانوادگی تمرکز کرده‌اند (Gonzalez-Tamayo et al., 2024؛ Galvão et al., 2025) و ارتباط «ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری» بر قصد کارآفرینی - به‌ویژه واکاوی سازوکار شناختی این اثر از مسیر متغیرهای میانجی نگرش و خودکارآمدی در جوامع درحال‌توسعه که با پیچیدگی‌های نهادی روبه‌رو هستند - نادیده گرفته شده است. بنابراین، مسئله اصلی پژوهش حاضر پاسخ به این پرسش است که ادراک دانشجویان از میزان حمایت‌های حقوقی از نوآوری چه ارتباطی با قصد کارآفرینی آنان دارد و متغیرهای

[1] Entrepreneurial Intention

شناختی نگرش و خودکارآمدی چگونه این رابطه را واسطه‌گری می‌کنند؟

بر این اساس، هدف دقیق مطالعه حاضر، بررسی تجربی رابطه میان ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری بر قصد کارآفرینی دانشجویان، با تبیین صریح نقش میانجی نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه در این فرآیند است.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- قصد کارآفرینانه و نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده

قصد کارآفرینانه به عنوان وضعیت ذهنی آگاهانه‌ای تعریف می‌شود که توجه، تجربه و کنش فرد را به سمت خلق یک کسب‌وکار یا سازمان جدید هدایت و جهت‌دهی می‌کند (Bird, 1988). ازآنجاکه راه‌اندازی کسب‌وکار عموماً رفتاری آگاهانه، هدفمند و برنامه‌ریزی‌شده تلقی می‌شود و صرفاً واکنشی ناگهانی به محرک‌های محیطی نیست (Krueger et al., 2000)، «قصد» به عنوان پیش‌نیاز بنیادین و مطمئن‌ترین پیش‌بینی‌کننده برای رفتار و کنش کارآفرینانه در نظر گرفته می‌شود (Liñán & Fayolle, 2015). مطالعات نشان می‌دهند که قصد کارآفرینانه نشانه‌ای قوی از احتمال شکل‌گیری استارتاپ در آینده است و درک قصد افراد می‌تواند پیش‌بینی‌کننده کنش‌ها و عملکردهای آتی آنان در بازار باشد (Kautonen et al., 2015). به همین دلیل، بررسی عواملی که این قصد را پیش‌بینی می‌کنند، همواره در کانون توجه پژوهشگران و سیاست‌گذاران قرار گرفته است (Fayolle & Liñán, 2014).

برای تبیین قصد کارآفرینانه، نظریه‌ها و مدل‌های متعددی نظیر مدل رویداد کارآفرینانه شاپرو و سوکول (Shapero & Sokol, 1982) و مدل قصد کارآفرینانه برد (Bird, 1988) ارائه شده‌اند. بااین‌حال، «نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده»[1] که توسط آجزن (Ajzen, 1991) مطرح شد، یکی از پرکاربردترین، معتبرترین و جامع‌ترین چارچوب‌های نظری برای درک این پدیده به شمار می‌رود. بر اساس این نظریه، رفتار انسان مبتنی بر استدلال، کنترل و برنامه‌ریزی است؛ زیرا فرد پیش از اقدام، پیامدهای احتمالی رفتار خود را ارزیابی می‌کند (Ajzen, 1991, 2011). در این مدل، قصد انجام یک رفتار تحت تأثیر سه سازه اصلی شکل می‌گیرد: نگرش نسبت به رفتار (ارزیابی مثبت یا منفی فرد)، هنجار ذهنی (ادراک فشارهای اجتماعی و تأیید اطرافیان) و کنترل رفتاری ادراک‌شده (باور فرد به توانایی، منابع و فرصت‌های در دسترس برای انجام رفتار)؛ بنابراین، هرچه ارزیابی فرد از مطلوبیت راه‌اندازی کسب‌وکار بیشتر باشد و توان خود را برای غلبه بر موانع بالاتر بداند، قصد کارآفرینانه وی قوی‌تر خواهد بود. در بافت دانشگاهی، قصد دانشجویان برای راه‌اندازی کسب‌وکار شامل اراده، امید و آمادگی روانی برای پیگیری این مسیر در آینده است (Santos & Liguori, 2019). اگرچه وجود قصد کارآفرینانه شرط لازم برای آغاز کسب‌وکار است، اما گذار از قصد به رفتار واقعی مستلزم غلبه بر موانع و دشواری‌های اجرایی، اداری و نهادی متعدد است (Trivedi, 2017). ازاین‌رو، قصد کارآفرینانه سازه‌ای شناختی است که در خلأ شکل نمی‌گیرد، بلکه به‌شدت متأثر از بافت‌های محیطی، اکوسیستم‌های نهادی بیرونی و متغیرهای روان‌شناختی فردی نظیر خودکارآمدی کارآفرینانه است (Batista-Canino et al., 2024؛ Krueger, 2008). بررسی دقیق نحوه شکل‌گیری این قصد، بینش‌های ارزشمندی درباره احتمال فعالیت تجاری نسل‌های آینده و همچنین میزان اثربخشی سیاست‌های حمایتی نهادها فراهم می‌آورد (Zhang & Huang, 2021).

۲-۲- ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری

در رویکرد اقتصاد نهادگرای جدید، نهادها به عنوان قواعد رسمی و غیررسمی حاکم بر جامعه، نقش بسزایی در شکل‌دهی به رفتار کارآفرینان دارند (North, 1990). بااین‌حال، پژوهش‌های پیشین حاکی از آن است که آنچه بر کسب‌وکارهای کارآفرینانه تأثیر می‌گذارد، لزوماً محیط نهادی و عینی واقعی نیست، بلکه ادراک افراد از آن محیط است (Krueger, 2008؛ Shepherd et al., 2015). درواقع، آنچه به عنوان ورودی در تصمیم‌گیری‌های کارآفرینانه عمل می‌کند، بیش از آنکه محیط فیزیکی و عینی باشد، ادراک کارآفرین از آن محیط است.

بر این اساس، «ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری»، ارزیابی ذهنی افراد از میزان کفایت و اثربخشی قوانین و

[1] Theory of Planned Behavior (TPB)

سازوکارهای حقوقی در حفاظت از ایده‌ها، اختراعات، محصولات و فرایندهای نوآورانه است. این مفهوم با آگاهی حقوقی تفاوت دارد؛ آگاهی حقوقی به میزان شناخت فرد از قوانین و مقررات اشاره می‌کند، اما ادراک از حمایت حقوقی ناظر بر قضاوت فرد درباره مفید بودن و قابل‌اتکا بودن نظام حقوقی است (Bruton et al., 2010؛ Jee & Sohn, 2023). موانع و حمایت‌های حقوقی و دولتی، نه به شکل سدهای عینی و ایستا، بلکه به‌صورت فرآیندهای مداوم اجتماعی-هیجانی عمل می‌کنند و تأثیر آن‌ها، آشکارا به نگاه و برداشت ناظر بستگی دارد (Doern & Goss, 2013؛ Krueger, 2008). شواهد تجربی در اقتصادهای درحال‌توسعه تأیید می‌کنند که در بسیاری از محیط‌ها، سطح بالای حمایت رسمی (مانند سیستم‌های ثبت اختراع) لزوماً به معنای بهره‌مندی کارآفرینان نیست، بلکه این برداشت ذهنی و تلقی فرد از امنیت این چارچوب‌هاست که تعیین‌کننده مسیر حرکت او خواهد بود (Jee & Sohn, 2023). همان‌طور که مطالعات نوظهور نیز نشان داده‌اند، ادراک کارآفرینان از محیط نهادی و اداری مستقیماً بر رفتار و انتخاب‌های آنان تأثیر می‌گذارد؛ به‌گونه‌ای که وقتی کارآفرینان نوپا محیط نهادی را مبهم یا هزینه‌های قانونی را بازدارنده تلقی کنند، نرخ تأسیس شرکت‌های جدید کاهش می‌یابد (Townsend & Hart, 2008؛ Jackson, 2010).

۲-۳- ادراک از حمایت حقوقی و نگرش به کارآفرینی

نهادها با تعیین قواعد بازی، بر ارزیابی ذهنی افراد از یک کنش تأثیر می‌گذارند. هنگامی‌که دانشجو احساس کند محیط حقوقی از ایده‌های او در برابر تقلید محافظت می‌کند، هزینه‌های مبادله و ریسک‌های ادراک‌شده کاهش می‌یابد (Gonzalez-Tamayo et al., 2024). این امنیت موجب می‌شود راه‌اندازی کسب‌وکار به عنوان گزینه‌ای ارزشمندتر در ذهن فرد تصویر شود. از منظر شناختی، بستر نهادی حمایتی ارزیابی فرد را نسبت به سودمندی مسیر شغلی بهبود می‌بخشد که این امر مستقیماً به معنای ارتقای نگرش کارآفرینانه است (Saeed et al., 2015)؛ بنابراین:

فرضیه ۱: ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری بر نگرش به کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار دارد.

۲-۴- ادراک از حمایت حقوقی و خودکارآمدی کارآفرینانه

نظریه شناختی-اجتماعی تأکید می‌کند که باور فرد به توانمندی‌هایش (خودکارآمدی) از ارزیابی‌های محیطی نیز نشأت می‌گیرد (Bandura, 1986). در محیط‌های فاقد نهادهای حمایتی، افراد دچار کاهش اعتمادبه‌نفس در پیشبرد امور می‌شوند. در مقابل، ادراک وجود چتر حمایتی قانون، به دانشجو اطمینان می‌دهد که پشتوانه‌ای برای دفاع دارد. این احساس امنیت محیطی، مستقیماً به احساس تسلط و ارتقای باور فرد به توانمندی خود ترجمه می‌شود (Gonzalez-Tamayo et al., 2024). همان‌طور که رحیمی‌اقدم و همکاران (Rahimiaghdam et al., 2026) نیز تأیید کرده‌اند، فراهم بودن حمایت‌های سیستمی می‌تواند نقش بسزایی در ارتقای خودکارآمدی ایفا کند. بر این اساس:

فرضیه ۲: ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری بر خودکارآمدی کارآفرینانه تأثیر مثبت و معنادار دارد.

۲-۵- نگرش به کارآفرینی و قصد کارآفرینی

در چارچوب نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده، نگرش یک پیش‌بینی‌کننده کلیدی برای قصد است (Ajzen, 1991). نگرش بازتاب‌دهنده مطلوبیت شخصی برای ایجاد یک کسب‌وکار است (Krueger et al., 2000). اگر دانشجو کارآفرینی را مسیری توأم با استقلال و خودشکوفایی بداند، تمایل و اراده ذهنی قوی‌تری برای برنامه‌ریزی یک استارتاپ خواهد داشت. در مقابل، اگر کارآفرینی را فعالیتی پرهزینه، نامطلوب، بیش‌ازحد پرریسک یا ناسازگار با اهداف فردی خود بداند، قصد کارآفرینانه او تضعیف خواهد شد. این ارتباط میان ارزیابی مثبت (نگرش) و تعهد به اقدام (قصد)، در گستره وسیعی از مطالعات اثبات شده است (Anjum et al., 2022؛ Mahfuda et al., 2020)؛ ازاین‌رو:

فرضیه ۳: نگرش به کارآفرینی بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار دارد.

۲-۶- خودکارآمدی کارآفرینانه و قصد کارآفرینی

خودکارآمدی کارآفرینانه به معنای اعتماد فرد به ظرفیت‌های خود برای شناسایی فرصت‌ها و رویارویی با ابهامات است (Boyd & Vozikis, 1994). از منظر نظریه شناختی-اجتماعی، در حوزه‌ای پرمخاطره مانند کارآفرینی، داشتن مهارت به‌تنهایی کافی نیست؛ بلکه فرد باید به کارایی مهارت‌های خودباور داشته باشد تا شجاعت و قصد انجام کار در او بیدار شود (Bandura, 1991). سازوکار این اثرگذاری نشان می‌دهد که خودکارآمدی بالا، انگیزه و تاب‌آوری لازم را برای پیگیری اهداف دشوار فراهم کرده و ترس از شکست را مهار می‌کند که این امر مستقیماً به شکل‌گیری یک نیت مستحکم برای کارآفرینی می‌انجامد (Magableh et al., 2026؛ Saeed et al., 2015). بر این مبنا:

فرضیه ۴: خودکارآمدی کارآفرینانه بر قصد کارآفرینی تأثیر مثبت و معنادار دارد.

۲-۷- تأثیر مستقیم حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی

علاوه بر مسیرهای غیرمستقیم، نهادهای کلان می‌توانند به‌صورت مستقیم نیز بر اراده افراد اثر بگذارند (Kwapisz, 2019). ادراک مثبت از حمایت حقوقی، با ترسیم یک چشم‌انداز اقتصادی باثبات و پیش‌بینی‌پذیر، موانع و هزینه‌های ورود به بازار را به‌صورت ذهنی کاهش داده و فرصت‌های بهره‌برداری را در دسترس‌تر نشان می‌دهد که این امر مستقیماً محرک قصد کارآفرینانه است (Dunyo & Odei, 2023). بررسی این اثر مستقیم برای درک کامل الگویابی مدل (مانند وجود میانجی‌گری رقابتی) ضروری است و به سیاست‌گذاران نشان می‌دهد که آیا اصلاح قوانین به‌تنهایی می‌تواند اراده کارآفرینی را تقویت کند یا خیر. بر این اساس:

فرضیه ۵: ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری بر قصد کارآفرینی تأثیر مستقیم و مثبت دارد.

۲-۸- نقش میانجی نگرش و خودکارآمدی کارآفرینانه

یکی از مفروضات اساسی روان‌شناسی کارآفرینی این است که عوامل بیرونی (مانند حمایت‌های حقوقی) عمدتاً به‌صورت مکانیکی به خروجی رفتاری تبدیل نمی‌شوند. محیط مساعد نهادی، بستری است که باید از فیلترهای شناختی فرد عبور کند (Saeed et al., 2015). قوانین حمایتی تنها زمانی در قالب «قصد» متبلور می‌شوند که بتوانند جذابیت کسب‌وکار را در ذهن فرد افزایش دهند (نگرش) و یا حس اعتمادبه‌نفس او را تقویت کنند (خودکارآمدی). مطالعات اخیر نیز تأیید می‌کنند که در صورت وجود خلأهای ساختاری، متغیرهای شناختی نقش کاتالیزور حیاتی را در انتقال اثر حمایت‌های کلان ایفا می‌کنند (Boutaky & Sahib Eddine, 2023؛ Gonzalez-Tamayo et al., 2024). بر این مبنا:

فرضیه ۶: نگرش به کارآفرینی در رابطه میان ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری و قصد کارآفرینی نقش میانجی دارد.

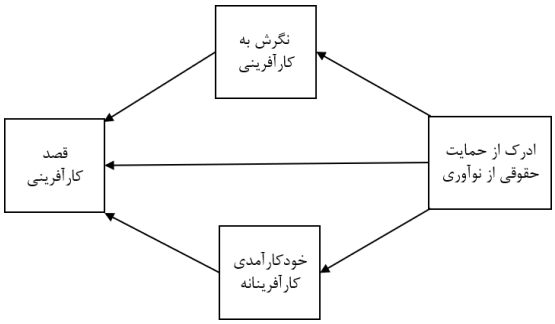
فرضیه ۷: خودکارآمدی کارآفرینانه در رابطه میان ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری و قصد کارآفرینی نقش میانجی دارد.

۲-۹- مدل مفهومی پژوهش

با توجه به مبانی نظری ارائه‌شده و مرور پیشینه پژوهش، مشخص گردید که ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری می‌تواند از طریق مسیرهای شناختی و روان‌شناختی، تصمیمات و رفتارهای کارآفرینانه دانشجویان را تحت تأثیر قرار دهد. بر این اساس و با تلفیق مفاهیم «نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده» و «نظریه شناختی اجتماعی»، مدل مفهومی این پژوهش تدوین شده است تا روابط مستقیم و غیرمستقیم (میانجی) میان متغیرها را به‌طور منسجم تبیین نماید.

همان‌طور که در ساختار مدل‌های ساختاری استاندارد نیز مشاهده می‌شود، ترسیم مدل مفهومی به درک بهتر مسیرهای اثرگذاری و روابط میان متغیرهای مستقل، میانجی و وابسته کمک شایانی می‌کند. در مدل حاضر، «ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری» به‌عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است که انتظار می‌رود هم به‌طور مستقیم و هم با نقش میانجی‌گری دو متغیرِ «نگرش به کارآفرینی» و «خودکارآمدی کارآفرینانه»، بر

متغیر وابسته یعنی «قصد کارآفرینی» اثر بگذارد. بر این اساس، مدل مفهومی پژوهش که نمایانگر ساختار فرضیه‌های هفت‌گانه و مسیرهای علی است، در شکل ۱ ترسیم شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش.

Figure 1. Conceptual model of research.

۳- روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی–همبستگی است. با توجه به هدف پژوهش مبنی بر تبیین تأثیر ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری بر قصد کارآفرینی دانشجویان با تأکید بر نقش میانجی نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه، از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری[1] مبتنی بر حداقل مربعات جزئی[2] استفاده شد. در مدل مفهومی این پژوهش، ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری به‌عنوان متغیر مستقل، نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه به‌عنوان متغیرهای میانجی و قصد کارآفرینی به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده‌اند. در این مدل، افزون بر مسیرهای غیرمستقیم، اثر مستقیم ادراک از حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی نیز مورد آزمون قرار گرفت. انتخاب روش حداقل مربعات جزئی به دلیل ماهیت پیش‌بینانه مدل، وجود سازه‌های پنهان، مناسب‌بودن برای نمونه‌های با حجم متوسط و همچنین انعطاف‌پذیری و مقاومت بیشتر این الگوریتم نسبت به نقض پیش‌فرض نرمال‌بودن توزیع داده‌ها بوده است.

جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان ترم آخر مجتمع آموزش عالی گناباد می‌باشد که بر اساس آمار اخذشده، حجم این جامعه برابر با ۲۰۵ نفر است. برای گردآوری داده‌ها، از روش نمونه‌گیری در دسترس به‌صورت آنلاین (الکترونیکی) استفاده شد. معیارهای ورود به مطالعه شامل اشتغال به تحصیل در ترم آخر و اعلام رضایت آگاهانه جهت مشارکت در پژوهش بود. بر این اساس، لینک پرسشنامه در میان دانشجویان جامعه هدف به اشتراک گذاشته شد و درمجموع تعداد ۱۵۰ پرسشنامه در اختیار آنان قرار گرفت. از این تعداد، ۱۴۰ پرسشنامه تکمیل و جمع‌آوری شد که پس از بررسی و پالایش داده‌ها و حذف پاسخ‌های نامعتبر (ازجمله موارد دارای الگوی پاسخ‌دهی یکسان و غیردقیق)، درنهایت ۱۳۲ پرسشنامه معتبر و قابل‌استفاده وارد فرایند تحلیل گردید. کفایت این حجم نمونه از دو منظر علمی (رویکرد کلاسیک و الزامات معادلات ساختاری) کاملاً قابل توجیه است:

- نخست، بر مبنای رویکرد کلاسیک تعیین حجم نمونه و با استفاده از فرمول کوکران (Cochran, 1977) برای جوامع محدود (با سطح خطای ۵ درصد) و همچنین تطابق آن با جدول استاندارد کرجسی و مورگان (Krejcie & Morgan, 1970)، برای جامعه‌ای به حجم ۲۰۵ نفر، نمونه‌ای معادل ۱۳۲ نفر کفایت می‌کند. مشارکت این تعداد پاسخ‌دهنده (معادل بیش از ۶۴ درصد از کل جامعه هدف)، روایی بیرونی و قابلیت تعمیم‌پذیری نتایج را در سطح بسیار بالایی تضمین می‌نماید.
- دوم، از منظر الزامات روش‌شناختی حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM)، بر اساس قاعده سرانگشتی «۱۰ برابر» (Barclay et al., 1995)، حداقل حجم نمونه باید ۱۰ برابر بیشترین تعداد مسیرهای ساختاری (پیکان‌ها) واردشده به یک متغیر در مدل باشد. در مدل مفهومی حاضر، بیشترین پیکان ورودی به متغیر وابسته برابر با ۳ مسیر است؛ ازاین‌رو حداقل نمونه موردنیاز ۳۰ نفر برآورد می‌شود. به‌علاوه، ازآنجاکه الگوریتم PLS مبتنی بر رگرسیون‌های حداقل مربعات معمولی[3] است، بر اساس توصیه‌های هیر و همکاران (Hair et al., 2017) و جداول توان آماری کوهن (Cohen, 1992)، حجم نمونه

[1] Structural Equation Modeling (SEM)
[2] Partial Least Squares (PLS)
[3] Ordinary Least Squares (OLS)

باید بر مبنای توان آماری ارزیابی شود. مطابق با این جداول، برای مدلی با حداکثر ۳ متغیر پیش‌بین، جهت دستیابی به توان آماری ۸۰ درصد در سطح خطای ۵ درصد و تشخیص حداقل R^2 معادل ۰/۲۵، نمونه‌ای معادل ۳۷ نفر کفایت می‌کند. حتی برای کشف مقادیر بسیار ضعیف R^2 (معادل ۰/۱۰)، حداکثر به ۱۰۳ نمونه نیاز است. درنتیجه، حجم نمونه ۱۳۲ نفری در این پژوهش، نه‌تنها پاسخگوی فرمول‌های کلاسیک مانند کوکران است، بلکه بسیار فراتر از حداقل‌های الزامی در روش PLS-SEMبوده و از قدرت پیش‌بینی و توان آماری بسیار بالایی برخوردار است.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای ساختاریافته متشکل از دو بخش بود: بخش نخست به گردآوری اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان اختصاص داشت و بخش دوم، گویه‌های سنجش سازه‌های اصلی پژوهش را در بر می‌گرفت. تمامی گویه‌ها بر مبنای طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵) نمره‌گذاری شدند. فرآیند بومی‌سازی و پالایش ابزارهای سنجش به شرح زیر است:

ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری: این سازه از طریق یک پرسشنامه محقق‌ساخته ارزیابی شد. گویه‌های اولیه با مرور جامع ادبیات حقوق نوآوری، حمایت قانونی از ایده‌ها، حفاظت از دارایی‌های فکری، کاهش ریسک کارآفرینی و تسهیل تجاری‌سازی نوآوری تدوین گردید. این ابزار برداشت ذهنی دانشجویان از کفایت و اثربخشی حمایت‌های حقوقی در حفاظت از نوآوری و تبدیل ایده به کسب‌وکار را می‌سنجد. پیش از اجرای نهایی، جهت اطمینان از روایی صوری و محتوایی، این پرسشنامه در اختیار ۵ تن از اساتید و متخصصان حوزه کارآفرینی و حقوق کسب‌وکار قرار گرفت و بر اساس بازخوردهای دریافتی، اصلاحات جزئی در نگارش برخی گویه‌ها جهت رفع ابهام و تناسب بیشتر با جامعه آماری اعمال و تأیید گردید. همچنین، روایی سازه (همگرا و واگرا) این ابزار در کنار سایر مقیاس‌های استاندارد، در بخش ارزیابی مدل اندازه‌گیری بررسی و تأیید شد. نسخه اولیه شامل ۸ گویه بود که پس از ارزیابی مدل اندازه‌گیری، دو گویه LSI1 و LSI4 به دلیل بار عاملی نامطلوب حذف شدند و مدل نهایی با ۶ گویه (LSI2، LSI3، LSI5، LSI6، LSI7، LSI8) تحلیل گردید.

نگرش به کارآفرینی: برای سنجش این متغیر، از گویه‌های اقتباس‌شده از بعد نگرش به کارآفرینی در پرسشنامه قصد کارآفرینانه لیان و چن (Liñán & chen, 2009) استفاده شد. این مقیاس، ارزیابی فرد از جذابیت، ارزشمندی، مطلوبیت و رضایت‌بخشی کارآفرین شدن را ارزیابی می‌کند. نسخه اولیه شامل ۱۱ گویه بود که پس از تحلیل مدل، چهار گویه ATT4، ATT7، ATT9 و ATT11 به دلیل بارهای عاملی پایین و عدم تناسب کافی حذف گردیدند. درنتیجه، این سازه در مدل نهایی با ۷ گویه (ATT1، ATT2، ATT3، ATT5، ATT6، ATT8، ATT10) سنجیده شد.

خودکارآمدی کارآفرینانه: این سازه با استفاده از نسخه اقتباسی ۲۱ گویه‌ای مقیاس دی نوبل و همکاران (De Noble et al.,1999) اندازه‌گیری شد. این ابزار توانایی ادراک‌شده فرد برای انجام وظایف کارآفرینانه را در ابعادی چون شناسایی فرصت‌های بازار، طراحی محصول، حل مسائل، ایجاد محیط نوآورانه، شبکه‌سازی با منابع مالی، سازمان‌دهی فعالیت‌ها، تحمل فشار و تشکیل تیم مدیریتی می‌سنجد. تمامی ۲۱ گویه (ESE1 تا ESE21) در مدل وارد و تأیید شدند.

قصد کارآفرینی: سنجش این سازه با استفاده از نسخه شش‌گویه‌ای مقیاس قصد کارآفرینانه لیان و چن (Liñán & chen, 2009) صورت پذیرفت. این مقیاس میزان تمایل، تصمیم، برنامه‌ریزی، عزم و آمادگی دانشجو برای راه‌اندازی کسب‌وکار یا واحد کاری جدید در آینده و انتخاب مسیر شغلی کارآفرینانه را ارزیابی می‌کند. تمامی ۶ گویه (INT1 تا INT6) در مدل حفظ شدند. خلاصه مشخصات ابزارهای پژوهش در **جدول ۱** ارائه شده است.

جهت بررسی پایایی درونی ابزار پژوهش، از ضرایب آلفای کرونباخ، rho_A و پایایی ترکیبی[1] استفاده گردید. روایی همگرا نیز از طریق شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده[2] ارزیابی شد. در مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی، مقادیر بالاتر از ۰/۷۰ برای شاخص‌های پایایی و مقادیر بالاتر از ۰/۵۰ برای شاخص AVE نشان‌دهنده برازش مطلوب ابزار است. افزون بر این، برای بررسی روایی

[1] Composite Reliability (CR)
[2] Average Variance Extracted (AVE)

واگرا از معیار نسبت همبستگی ویژگی‌های نامتجانس به متجانس[1] و بررسی بارهای متقاطع بهره گرفته شد. ارزیابی هم‌خطی درونی گویه‌ها نیز با استفاده از عامل تورم واریانس[2] انجام پذیرفت.

داده‌های گردآوری‌شده ابتدا در نرم‌افزار R کدگذاری و پاک‌سازی شدند. سپس جهت برازش مدل اندازه‌گیری و ساختاری، از نرم‌افزار SmartPLS استفاده شد. در مرحله ارزیابی مدل اندازه‌گیری، بارهای عاملی و شاخص‌های روایی و پایایی بررسی گردیدند. در مرحله ارزیابی مدل ساختاری نیز معیار روایی واگرا، هم‌خطی، ضرایب تعیین (R^2)، اندازه اثر (f^2) و ضرایب مسیر (β) ارزیابی شدند. برای آزمون معناداری ضرایب مسیر و اثرهای غیرمستقیم (میانجی)، تکنیک بوت‌استرپینگ[3] با ۵۰۰۰ بازنمونه‌گیری در سطح معناداری ۰/۰۵ به کار گرفته شد.

۴- یافته‌های پژوهش

پیش از ورود به مدل‌سازی معادلات ساختاری، وضعیت توزیع متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون‌های شاپیرو–ویلک و کلموگروف–اسمیرنوف بررسی گردید. همان‌گونه که نتایج آزمون شاپیرو–ویلک در **جدول ۲** نشان می‌دهد، فرض نرمال‌بودن کامل داده‌ها برای تمامی سازه‌ها رد شده است. با توجه به ماهیت ترتیبی مقیاس لیکرت و همچنین انعطاف‌پذیری و عدم حساسیت روش حداقل مربعات جزئی (PLS) نسبت به نقض پیش‌فرض نرمال‌بودن توزیع، استفاده از رویکرد PLS-SEM برای تحلیل داده‌های این پژوهش کاملاً موجه و علمی ارزیابی می‌گردد.

پس از تعیین روش تحلیل، ارزیابی مدل اندازه‌گیری از منظر پایایی درونی و روایی همگرا در دستور کار قرار گرفت. بر اساس نتایج گزارش‌شده در **جدول ۳**، مقدار آلفای کرونباخ تمامی سازه‌ها در بازه ۰/۸۱۵ تا ۰/۹۶۷ قرار داشته و از حد مطلوب ۰/۷۰ فراتر است. مقادیر rho_A و پایایی ترکیبی (CR) نیز برای کلیه سازه‌ها بالاتر از حد مطلوب ۰/۷۰ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی درونی بسیار مطلوب مدل است. همچنین، مقادیر میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) برای تمام سازه‌ها مقداری بزرگ‌تر از ۰/۵۰ را نشان می‌دهد که روایی همگرای مدل اندازه‌گیری را تأیید می‌نماید.

لازم به ذکر است اگرچه مقدار آلفای کرونباخ برای سازه خودکارآمدی کارآفرینانه (۰/۹۶۷) در سطح بسیار بالایی قرار دارد، اما با توجه به اینکه این مقیاس استاندارد دارای ۲۱ گویه است، بالا بودن آلفا طبیعی ارزیابی می‌شود. افزون بر این، همان‌گونه که در بخش ارزیابی مدل ساختاری بیان خواهد شد، مقادیر عامل تورم واریانس (VIF) در محدوده مجاز قرار داشته و معیار ارزیابی روایی واگرا (**جدول ۴**) نیز تمایز مطلوبی را نشان می‌دهد؛ که این شواهد در کنار یکدیگر، عدم وجود هم‌پوشانی مخرب میان گویه‌ها را تأیید می‌کند.

در ادامه، بارهای عاملی گویه‌های حفظ‌شده در مدل نهایی ارزیابی گردید. مطابق با **جدول ۵** و **شکل ۲**، بارهای عاملی گویه‌های سازه ادراک از حمایت حقوقی در بازه ۰/۶۰۵ تا ۰/۸۰۱، نگرش به کارآفرینی در بازه ۰/۷۰۴ تا ۰/۸۶۷، خودکارآمدی کارآفرینانه در بازه ۰/۵۹۰ تا ۰/۸۴۳ و قصد کارآفرینی در بازه ۰/۷۷۴ تا ۰/۸۸۲ توزیع‌شده‌اند. باوجوداینکه بارهای عاملی دو گویه ESE9 (۰/۵۹۰) و LSI3 (۰/۶۰۵) اندکی از آستانه ۰/۷۰ پایین‌تر بود، اما با توجه به اینکه این مقادیر بالاتر از ۰/۴۰ بوده و حذف آن‌ها موجب کاهش محتوای نظری سازه‌ها می‌گردید و ازآنجاکه شاخص‌های AVE و CR کل سازه در وضعیت مطلوبی قرار داشتند، این گویه‌ها در مدل حفظ شدند. نتایج بوت‌استرپینگ نیز نشان داد که بارهای عاملی تمامی گویه‌های باقی‌مانده در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشند.

به‌منظور بررسی افتراق و تمایز متغیرهای پژوهش (روایی واگرا)، از معیار HTMT استفاده شد. نتایج مندرج در **جدول ۴** حاکی از آن است که اغلب مقادیر HTMT پایین‌تر از آستانه سخت‌گیرانه ۰/۹۰ قرار دارند. بااین‌وجود، مقدار HTMT میان دو سازه نگرش به کارآفرینی و قصد کارآفرینی معادل ۰/۹۵ به دست آمد که بالاتر از حد متداول است. این نتیجه با توجه به هم‌پوشانی بالای مفهومی این دو سازه در ادبیات موضوع قابل توجیه است؛ لذا تمایز تجربی این دو سازه در نمونه حاضر نیازمند احتیاط در تفسیر است. بااین‌حال، بررسی ماتریس بارهای متقاطع نشان داد که بار عاملی تمامی گویه‌ها بر روی سازه اصلی خود، به‌مراتب بزرگ‌تر از بارهای متقاطع

[1] Heterotrait–Monotrait Ratio (HTMT)
[2] Variance Inflation Factor (VIF)
[3] Bootstrapping

آن‌ها بر سایر سازه‌ها است که این شواهد از تمایز نسبی سازه‌ها حمایت می‌کند.

جدول ۱. مشخصات ابزارهای گردآوری داده

Table 1. Characteristics of data collection instruments

سازه	منبع ابزار	تعداد گویه اولیه	تعداد گویه نهایی	کد گویه‌های نهایی	نوع ابزار
ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری	محقق‌ساخته (مبتنی بر ادبیات حقوق نوآوری)	۸	۶	LSI2, 3, 5, 6, 7, 8	محقق‌ساخته
نگرش به کارآفرینی	Liñán & Chen (2009)	۱۱	۷	ATT1, 2, 3, 5, 6, 8, 10	اقتباسی
خودکارآمدی کارآفرینانه	De Noble et al. (1999)	۲۱	۲۱	ESE1 تا ESE21	اقتباسی
قصد کارآفرینی	Liñán & Chen (2009)	۶	۶	INT1 تا INT6	استاندارد/اقتباسی

جدول ۲. نتایج آزمون نرمال‌بودن متغیرهای پژوهش

Table 2. Normality test results of the research variables

متغیر	آماره شاپیرو–ویلک	سطح معناداری	آماره کلموگروف–اسمیرنوف	سطح معناداری	نتیجه
ادراک از حمایت حقوقی (LSI)	۰/۹۰۶	<۰/۰۰۱	۰/۱۷۴	<۰/۰۰۱	غیرنرمال
نگرش به کارآفرینی (ATT)	۰/۹۷۱	۰/۰۰۶	۰/۱۰۵	۰/۱۰۹	نرمال‌بودن کامل تأیید نشد
خودکارآمدی کارآفرینانه (ESE)	۰/۹۵۰	<۰/۰۰۱	۰/۱۰۵	۰/۱۰۶	نرمال‌بودن کامل تأیید نشد
قصد کارآفرینی (INT)	۰/۹۴۳	<۰/۰۰۱	۰/۱۰۹	۰/۰۸۶	نرمال‌بودن کامل تأیید نشد

جدول ۳. نتایج پایایی درونی و روایی همگرای سازه‌ها

Table3. Results of internal reliability and convergent validity of the constructs

سازه	آلفای کرونباخ	rho_A	پایایی ترکیبی (CR)	میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE)	نتیجه
ادراک از حمایت حقوقی (LSI)	۰/۸۱۵	۰/۸۱۷	۰/۸۶۷	۰/۵۲۲	تأیید
نگرش به کارآفرینی (ATT)	۰/۹۱۲	۰/۹۱۵	۰/۹۳۰	۰/۶۵۷	تأیید
خودکارآمدی کارآفرینانه (ESE)	۰/۹۶۷	۰/۹۶۸	۰/۹۶۹	۰/۶۰۲	تأیید
قصد کارآفرینی (INT)	۰/۹۲۲	۰/۹۲۳	۰/۹۳۹	۰/۷۲۰	تأیید

جدول ۴. نتایج روایی واگرا بر مبنای HTMT

Table 4. Discriminant validity results based on HTMT

زوج سازه‌ها	مقدار HTMT	ارزیابی
نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه	۰/۷۶۱	قابل‌قبول
نگرش به کارآفرینی و قصد کارآفرینی	۰/۹۵۰	نیازمند احتیاط
نگرش به کارآفرینی و ادراک حمایت حقوقی	۰/۷۷۱	قابل‌قبول
خودکارآمدی کارآفرینانه و قصد کارآفرینی	۰/۸۰۴	قابل‌قبول
خودکارآمدی کارآفرینانه و ادراک حمایت حقوقی	۰/۷۲۳	قابل‌قبول
قصد کارآفرینی و ادراک حمایت حقوقی	۰/۶۴۵	قابل‌قبول

جدول ۵. بارهای عاملی گویه‌های مدل اندازه‌گیری

Table 5. Factor loadings of the measurement model items

سازه	گویه	بار عاملی	سازه	گویه	بار عاملی
ادراک از حمایت حقوقی (LSI)	LSI2	۰/۷۱۱	خودکارآمدی کارآفرینانه (ESE)	ESE6	۰/۷۶۵
	LSI3	۰/۶۰۵		ESE7	۰/۷۵۷
	LSI5	۰/۷۱۹		ESE8	۰/۷۲۱
	LSI6	۰/۷۶۰		ESE9	۰/۵۹۰
	LSI7	۰/۸۰۱		ESE10	۰/۷۸۳
	LSI8	۰/۷۲۴		ESE11	۰/۸۰۶
نگرش به کارآفرینی (ATT)	ATT1	۰/۷۵۸		ESE12	۰/۸۲۹
	ATT10	۰/۷۰۴		ESE13	۰/۷۶۲
	ATT2	۰/۸۲۴		ESE14	۰/۷۸۵
	ATT3	۰/۸۵۵		ESE15	۰/۷۶۶
	ATT5	۰/۸۲۵		ESE16	۰/۷۶۹
	ATT6	۰/۸۶۷		ESE17	۰/۷۳۹
	ATT8	۰/۸۳۰		ESE18	۰/۶۹۳
خودکارآمدی کارآفرینانه (ESE)	ESE1	۰/۸۰۷		ESE19	۰/۷۸۳
	ESE2	۰/۸۲۵		ESE20	۰/۷۸۹
	ESE3	۰/۸۴۳		ESE21	۰/۸۳۷۰
	ESE4	۰/۷۹۷	قصد کارآفرینی (INT)	INT1	۰/۷۷۴
	ESE5	۰/۸۱۳		INT2	۰/۸۸۲
	–	–		INT3	۰/۸۶۰
	–	–		INT4	۰/۸۷۴
	–	–		INT5	۰/۸۷۸
	–	–		INT6	۰/۸۱۶

قدرت پیش‌بینی مدل نیز با استفاده از ضرایب تعیین (R^2) محاسبه گردید. نتایج **جدول ۶** نشان می‌دهد متغیر ادراک از حمایت حقوقی توانسته است ۴۴/۳ درصد از واریانس نگرش به کارآفرینی و ۴۱/۸ درصد از واریانس خودکارآمدی را تبیین نماید. درمجموع، متغیرهای پیش‌بین توانسته‌اند ۸۱/۱ درصد از تغییرات «قصد کارآفرینی» را تبیین کنند که نشان‌دهنده قدرت تبیینی بسیار قوی مدل برای متغیر وابسته پژوهش است.

همچنین، اندازه اثر (f^2) مسیرهای ساختاری نیز ارزیابی شد. مطابق با نتایج **جدول ۷**، نگرش به کارآفرینی بیشترین نقش و اثر را بر قصد کارآفرینی (اثر بسیار بزرگ) ایفا می‌کند.

در گام نهایی، آزمون فرضیه‌های مستقیم پژوهش با استفاده از نتایج حاصل از آزمون بوت‌استرپینگ انجام گرفت که مقادیر معناداری ضرایب مسیر در **شکل ۲** و جزئیات آماری آن‌ها در **جدول ۸** گزارش شده است. بر اساس یافته‌های **جدول ۸** و **شکل ۲**، ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری تأثیر مثبت و معناداری بر نگرش به کارآفرینی ($\beta = 0.665,\ p < 0.001$) و خودکارآمدی کارآفرینانه ($\beta = 0.647,\ p < 0.001$) دارد؛ لذا فرضیه‌های اول و دوم تأیید می‌شوند. همچنین، نگرش به کارآفرینی ($\beta = 0.727,\ p < 0.001$) و خودکارآمدی ($\beta = 0.336,\ p < 0.001$) نیز اثر مثبت و معناداری بر قصد کارآفرینی دارند که موجب تأیید فرضیه‌های سوم و چهارم می‌گردد.

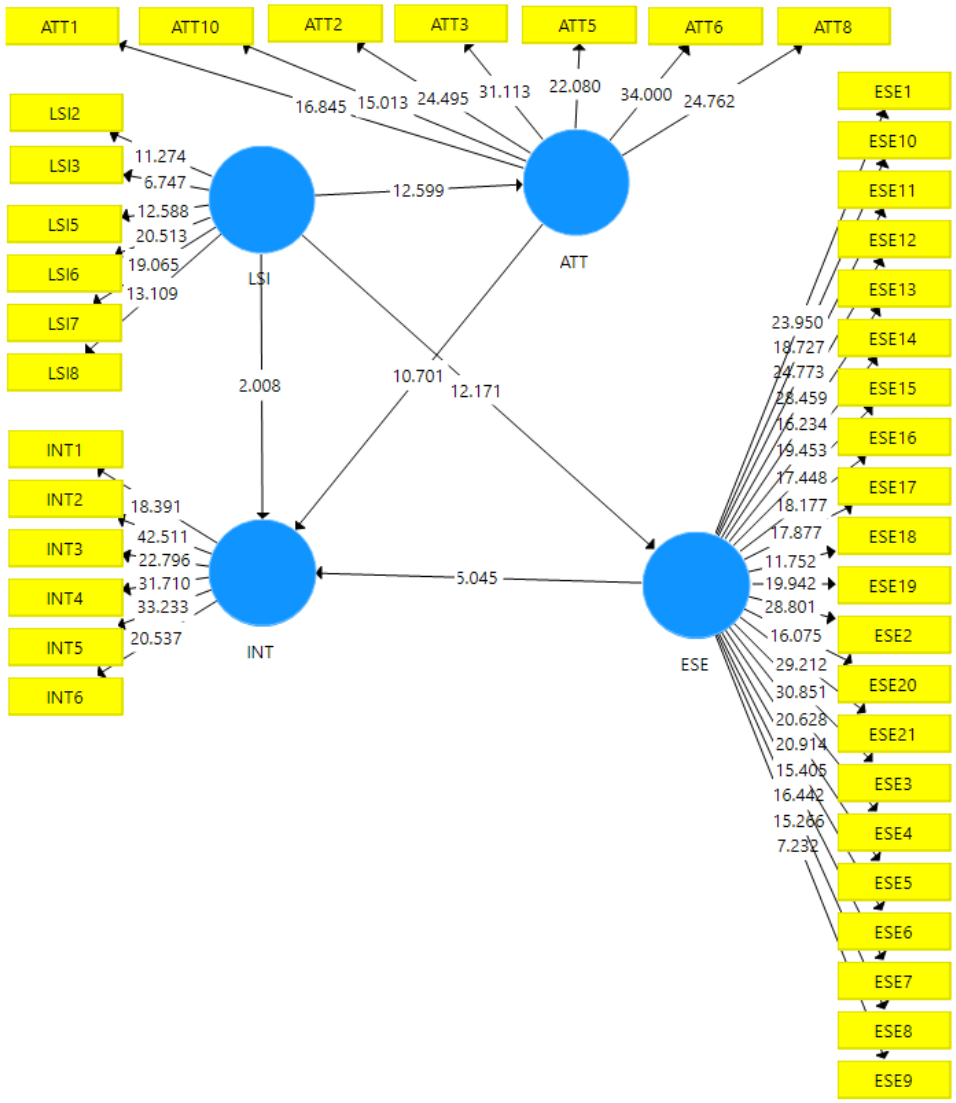
در خصوص فرضیه پنجم، نتایج نشان داد که اثر مستقیم ادراک از حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی از نظر آماری معنادار است ($\beta = -0.142,\ p = 0.046$)، اما جهت این اثر منفی است؛ بنابراین، فرضیه پنجم مبنی بر اثر «مثبت» ادراک حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی تأیید

نشد؛ بااین‌حال، اثر مستقیم منفی و معناداری میان این دو متغیر در مدل کشف گردید. درنهایت، برای آزمون فرضیه‌های میانجی‌گری (اثرهای غیرمستقیم)، از فواصل اطمینان بوت‌استرپ در سطح ۹۵ درصد استفاده شد.

نتایج ارائه‌شده در **جدول ۹** نشان می‌دهد اثر غیرمستقیم ادراک از حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی از مسیر نگرش به کارآفرینی مثبت و کاملاً معنادار است ($\beta = 0.484, p < 0.001$) با توجه به اینکه صفر در فواصل اطمینان تصحیح‌شده (۰/۳۷۲ تا ۰/۶۱۲) قرار ندارد، نقش میانجی نگرش به کارآفرینی (فرضیه ششم) تأیید می‌گردد.

به‌طور مشابه، اثر غیرمستقیم از مسیر خودکارآمدی کارآفرینانه نیز مثبت و معنادار ارزیابی شد ($\beta = 0.217, p < 0.001$). قرار نگرفتن عدد صفر در فاصله اطمینان (۰/۱۳۵ تا ۰/۳۲۳) نشان‌دهنده تأیید فرضیه هفتم پژوهش است.

نکته قابل‌توجه تحلیلی این است که با وجود معناداری و مثبت بودن اثرهای غیرمستقیم، اثر مستقیم حمایت حقوقی بر قصد کارآفرینی منفی به‌دست‌آمده است. این شرایط نشان‌دهنده الگوی «میانجی‌گری رقابتی» است؛ به این معنا که اثر مثبت حمایت‌های حقوقی ادراک‌شده بر قصد دانشجویان برای راه‌اندازی کسب‌وکار، عمدتاً و به‌شدت از طریق تقویت نگرش مثبت و باور به توانمندی‌های کارآفرینانه منتقل می‌شود و در صورت خلأ این متغیرهای روان‌شناختی، این مکانیسم اثربخشی مستقیم مورد انتظار را نخواهد داشت.

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش در حالت معناداری ضرایب مسیر.

Figure 2. Research structural model and significance of path coefficients.

جدول ۶. ضرایب تعیین سازه‌های درون‌زا

Table 6. Coefficients of determination for endogenous constructs

سازه درون‌زا	ضریب تعیین (R^2)	ضریب تعیین تعدیل‌شده	تفسیر قدرت تبیین
نگرش به کارآفرینی	۰/۴۴۳	۰/۴۳۸	متوسط
خودکارآمدی کارآفرینانه	۰/۴۱۸	۰/۴۱۴	متوسط
قصد کارآفرینی	۰/۸۱۱	۰/۸۰۷	قوی

جدول ۷. اندازه اثر مسیرهای ساختاری

Table 7. Effect sizes of structural paths

مسیر	مقدار اندازه اثر (f^2)	تفسیر
ادراک حمایت حقوقی ← نگرش به کارآفرینی	۰/۷۹۴	بزرگ
ادراک حمایت حقوقی ← خودکارآمدی	۰/۷۱۹	بزرگ
ادراک حمایت حقوقی ← قصد کارآفرینی	۰/۰۵۳	کوچک
نگرش ← قصد کارآفرینی	۱/۱۷۳	بسیار بزرگ
خودکارآمدی ← قصد کارآفرینی	۰/۲۶۲	متوسط

جدول ۸. نتایج آزمون فرضیه‌های مستقیم

Table 8. Results of testing direct hypotheses

فرضیه	مسیر	ضریب مسیر (β)	آماره t	مقدار p	نتیجه
H1	ادراک حمایت حقوقی ← نگرش به کارآفرینی	۰/۶۶۵	۱۲/۵۹۹	<۰/۰۰۱	تأیید
H2	ادراک حمایت حقوقی ← خودکارآمدی	۰/۶۴۷	۱۲/۱۷۱	<۰/۰۰۱	تأیید
H3	نگرش ← قصد کارآفرینی	۰/۷۲۷	۱۰/۷۰۱	<۰/۰۰۱	تأیید
H4	خودکارآمدی ← قصد کارآفرینی	۰/۳۳۶	۵/۰۴۵	<۰/۰۰۱	تأیید
H5	ادراک حمایت حقوقی ← قصد کارآفرینی	-۰/۱۴۲	۲/۰۰۸	۰/۰۴۵	تأیید نشد (دارای اثر منفی)

جدول ۹. نتایج آزمون میانجی‌گری (اثرهای غیرمستقیم)

Table 9. Mediation test results (indirect effects)

فرضیه	مسیر میانجی‌گری	اثر غیرمستقیم (β)	آماره t	مقدار p	فاصله اطمینان ٪۹۵	فاصله اطمینان BCa ٪۹۵	نتیجه
H6	حمایت حقوقی ← نگرش ← قصد	۰/۴۸۴	۷/۷۵۶	<۰/۰۰۱	۰/۳۷۰ تا ۰/۶۱۴	۰/۳۶۸ تا ۰/۶۱۱	تأیید
H7	حمایت حقوقی ← خودکارآمدی ← قصد	۰/۲۱۷	۴/۴۳۱	<۰/۰۰۱	۰/۱۲۹ تا ۰/۳۲۶	۰/۱۳۱ تا ۰/۳۲۸	تأیید

۵- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط میان ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری و قصد کارآفرینی دانشجویان، با در نظر گرفتن نقش میانجی نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه انجام شد. یافته‌ها نشان دادند ادراک از حمایت حقوقی با نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه ارتباط مثبت و معناداری دارد. به‌بیان‌دیگر، دانشجویانی که حمایت حقوقی از ایده‌های نوآورانه را مساعدتر ارزیابی کرده‌اند، نگرش مطلوب‌تری به کارآفرینی داشته و توانایی خود را برای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه بالاتر گزارش کرده‌اند. این یافته از حیث پیوند میان محیط نهادی و ارزیابی‌های فردی، با نتایج کریمی (Karimi, 2015) هم‌سو است.

نگرش به کارآفرینی و خودکارآمدی کارآفرینانه نیز با قصد کارآفرینی ارتباط مثبت و معناداری داشتند. این نتیجه

اهمیت ارزیابی مطلوب از کارآفرینی و باور به توانایی انجام آن را در تبیین قصد دانشجویان نشان می‌دهد و از این نظر با یافته‌های پوروایی و همکاران (Pourvaei et al., 2020) هم‌خوان است. همچنین، روابط غیرمستقیم ادراک از حمایت حقوقی با قصد کارآفرینی از مسیر نگرش و خودکارآمدی، هر دو مثبت و معنادار بودند. این یافته نشان می‌دهد که در مدل پژوهش، نگرش و خودکارآمدی دو مسیر مهم برای توضیح پیوند میان ادراک حمایت حقوقی و قصد کارآفرینی هستند.

در کنار این روابط غیرمستقیم مثبت، ضریب مسیر مستقیم ادراک از حمایت حقوقی به قصد کارآفرینی، پس از در نظر گرفتن نگرش و خودکارآمدی، منفی به دست آمد؛ بنابراین، فرضیه مربوط به رابطه مستقیم مثبت تأیید نشد. تفاوت جهت ضریب مستقیم و روابط غیرمستقیم، الگویی سازگار با «میانجی‌گری رقابتی» را نشان می‌دهد: رابطه ادراک حمایت حقوقی با قصد کارآفرینی در مسیرهای مختلف مدل جهت یکسانی ندارد. نکته مهم در تفسیر این یافته آن است که ضریب مستقیم منفی به رابطه باقی‌مانده در مدل، پس از لحاظ دو متغیر میانجی، مربوط است؛ ازاین‌رو، نمی‌توان آن را معادل رابطه کلی حمایت حقوقی با قصد کارآفرینی دانست.

این الگوی متفاوت، توجه به نحوه ادراک حمایت حقوقی از سوی دانشجویان را ضروری می‌سازد. ممکن است آگاهی از وجود حمایت‌های قانونی، اطمینان به اجرای آن‌ها و تصور دانشجو از امکان استفاده عملی از این حمایت‌ها، در تجربه او از محیط حقوقی یکسان نباشند. تفکیک این جنبه‌ها می‌تواند در مطالعات بعدی به فهم دقیق‌تر رابطه حمایت حقوقی ادراک‌شده و قصد کارآفرینی کمک کند. یافته شیری و همکاران (Shiri et al., 2024) درباره حمایت دولتی ادراک‌شده نیز اهمیت بررسی نوع حمایت و شیوه ادراک آن را یادآور می‌شود؛ هرچند حمایت دولتی در آن مطالعه با حمایت حقوقی از نوآوری در پژوهش حاضر یکسان نیست.

از منظر کاربردی، نتایج پژوهش توجه همزمان به اطلاع‌رسانی درباره حمایت‌های حقوقی و تقویت نگرش و خودکارآمدی کارآفرینانه دانشجویان را پیشنهاد می‌کند. بر این اساس، مراکز رشد و واحدهای کارآفرینی دانشگاهی می‌توانند اطلاعات مربوط به حمایت از ایده‌های نوآورانه، ثبت دستاوردها، قراردادها و مسیرهای تجاری‌سازی را به زبانی روشن و در قالب راهنما یا خدمات مشاوره‌ای در دسترس دانشجویان قرار دهند. همچنین، طراحی کارگاه‌های عملی درباره ارزیابی فرصت، ثبت ایده، تنظیم قراردادهای اولیه و پیگیری مراحل راه‌اندازی کسب‌وکار می‌تواند زمینه‌ای برای تمرین مهارت‌های مرتبط با کارآفرینی فراهم کند. پیشنهاد می‌شود میزان استقبال دانشجویان و نتایج این برنامه‌ها نیز ارزیابی شود تا درباره گسترش آن‌ها بر پایه شواهد تصمیم‌گیری شود.

درمجموع، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بررسی رابطه ادراک از حمایت حقوقی از نوآوری با قصد کارآفرینی، بدون توجه به نگرش و خودکارآمدی، تصویر کاملی از روابط مشاهده‌شده ارائه نمی‌کند. مثبت‌بودن دو رابطه غیرمستقیم، در کنار ضریب مستقیم منفی، بر اهمیت تحلیل جداگانه مسیرهای مدل و پرهیز از تفسیر یکسان همه جنبه‌های حمایت حقوقی ادراک‌شده تأکید دارد.

۶- محدودیت‌ها و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

داده‌های پژوهش در یک مقطع زمانی و از طریق پرسشنامه‌های خودگزارشی گردآوری‌شده‌اند. این ویژگی، بررسی تغییرات ادراک دانشجویان و قصد کارآفرینی آنان را در طول زمان محدود می‌کند. همچنین، تمرکز پژوهش بر دانشجویان یک مجتمع آموزش عالی مشخص، بررسی یافته‌ها در سایر دانشگاه‌ها، رشته‌ها و محیط‌های آموزشی را ضروری می‌سازد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده با استفاده از طرح‌های طولی، تغییرات ادراک حمایت حقوقی، نگرش، خودکارآمدی و قصد کارآفرینی را در طول زمان مطالعه کنند. انجام پژوهش‌های کیفی نیز می‌تواند روشن کند دانشجویان «حمایت حقوقی از نوآوری» را چگونه می‌فهمند و کدام جنبه‌های آن را در تصمیم‌های کارآفرینانه خود مهم می‌دانند. افزون بر این، سنجش جداگانه آگاهی از حمایت‌های قانونی، اطمینان به اجرای آن‌ها و دسترس‌پذیری خدمات حقوقی، و نیز آزمون مدل در دانشگاه‌های دیگر، می‌تواند به تبیین دقیق‌تر الگوی روابط مشاهده‌شده کمک کند.

حمایت مالی

این پژوهش هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

قدردانی

ما از تمامی همکارانی که با ارائه بینش و تخصص خود کمک شایانی به این پژوهش کردند، سپاسگزاریم. همچنین از داوران ناشناسی که با پیشنهادهای ارزشمندشان به بهبود مقاله کمک کردند، تشکر می‌کنیم.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که هیچ‌گونه تضاد منافع مرتبط با تحقیق حاضر ندارند و نتایج به‌صورت بی‌طرفانه و بدون دخالت منافع شخصی یا حرفه‌ای به‌دست‌آمده است.

مشارکت‌های نویسندگان

اکرم اسماعیلی اول: مفهوم‌پردازی، مدیریت داده‌ها، تحلیل آماری، تحقیق و بررسی، روش‌شناسی، تأمین منابع، نرم‌افزار، اعتبارسنجی، مصورسازی، مدیریت پروژه، راهنمایی، نگارش پیش‌نویس اصلی، نگارش - بازبینی و ویرایش؛ **محمدرضا آقایی بجستان**: مفهوم‌سازی، تحقیق و بررسی، منابع، نگارش – بازبینی و ویرایش.

دسترسی به داده‌ها

داده‌های پشتیبان یافته‌های این پژوهش، در صورت درخواست معقول از نویسنده قابل دسترسی است.

مراجع

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Ajzen, I. (2011). The theory of planned behavior: Reactions and reflections. *Psychology & Health*, 26(9), 1113–1127. https://doi.org/10.1080/08870446.2011.613995

Anjum, T., Amoozegar, A., Farrukh, M., & Heidler, P. (2022). Entrepreneurial intentions among business students: The mediating role of attitude and the moderating role of university support. *Education + Training*, 64(4), 587-606. https://doi.org/10.1108/ET-01-2021-0020

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Prentice-Hall.

Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248-287. https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L

Barclay, D., Higgins, C., & Thompson, R. (1995). The partial least squares (PLS) approach to causal modeling: Personal computer adoption and use as an illustration. *Technology Studies*, 2(2), 285–309.

Batista-Canino, R. M., Sosa-Cabrera, S., Santana-Hernández, L., & Medina-Brito, P. (2024). A scientometric analysis to guide future research on tourism entrepreneurship. In *Tourism entrepreneurship: Knowledge and challenges for a sustainable future* (pp. 191–211). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-61249-7_11

Bird, B. J. (1988). Implementing entrepreneurial ideas: The case for intentions. *Academy of Management Review*, 13(3), 442–454. https://doi.org/10.5465/amr.1988.4306970

Boutaky, S ,.& Sahib Eddine, A. (2023). Determinants of entrepreneurial intention among scientific students: A social cognitive theory perspective .*Industry and Higher Education*, 37(2), 279-293. https://doi.org/10.1177/09504222221120750

Boyd, N. G., & Vozikis, G. S. (1994). The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(4), 63–77. https://doi.org/10.1177/104225879401800404

Bruton, G. D., Ahlstrom, D., & Li, H. L. (2010). Institutional theory and entrepreneurship: Where are we now and where do we need to move in the future?. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(3), 421–440. https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2010.00390.x

Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155–159. https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155

De Noble, A. F., Jung, D., & Ehrlich, S. B. (1999). Entrepreneurial self-efficacy: The development of a measure and its relationship to entrepreneurial action. *Frontiers of Entrepreneurship Research*, *1999*(1), 73-87.

Dieguez, T., & Gomes, S. (2025). Bridging intention and action in sustainable university entrepreneurship: The role of motivation and institutional support. *Administrative Sciences*, 15(11), 422. https://doi.org/10.3390/admsci15110422

Doern, R., & Goss, D. (2013). The role of negative emotions in the social processes of entrepreneurship: Power rituals and shame-

in predicting entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39(3), 655-674. https://doi.org/10.1111/etap.12056

Keyvani Shahri, F. S., Kaveh, D., Karimi, M., & Zendehdel, A. (2024). Identifying the dimensions and components of entrepreneurship with a social responsibility approach in the General Directorate of Education. *Journal of System Engineering and Productivity*, 4(2), 75-92 (In Persian). https://doi.org/10.22034/msb.2024.2032004.1216

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Krueger, N. F. (2008). *Entrepreneurial resilience: Real & perceived barriers to implementing entrepreneurial intentions*. SSRN. https://doi.org/10.2139/ssrn.1155269

Krueger, N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5-6), 411–432. https://doi.org/10.1016/S0883-9026(98)00033-0

Kwapisz, A. (2019). Do government and legal barriers impede entrepreneurship in the U.S.? An exploratory study of perceived vs. actual barriers. *Journal of Business Venturing Insights*, 11, e00114. https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2019.e00114

Liñán, F., & Chen, Y. W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions .*Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617. https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00318.x

Liñán, F., & Fayolle, A. (2015). A systematic literature review on entrepreneurial intentions: Citation, thematic analyses, and research agenda. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11(4), 907–933. https://doi.org/10.1007/s11365-015-0356-5

Magableh, K. N. Y., Kannan, S., & Hmoud, A. Y. R. (2026). Effect of entrepreneurial self-efficacy on entrepreneurial success among females in Australia: The role of institutional support and resilience. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 15(1), 58. https://doi.org/10.1186/s13731-026-00696-9

Mahfuda, T., Triyonoa, M. B., Sudiraa, P., & Mulyani, Y. (2020). The influence of social capital and entrepreneurial attitude orientation on entrepreneurial intentions: The mediating role of psychological capital. *European Research on Management and Business Economics*, 26(1), 33–39. https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2019.12.005

related appeasement behaviors. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(4), 863–890. https://doi.org/10.1111/etap.12026

Dunyo, S. K., & Odei, S. A. (2023). Firm-level innovations in an emerging economy: Do perceived policy instability and legal institutional conditions matter?. *Sustainability*, 15(3), 1570. https://doi.org/10.3390/su15021570

Fayolle, A., & Liñán, F. (2014). The future of research on entrepreneurial intentions. *Journal of Business Research*, 67(5), 663–666. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.11.024

Galvão, A. R., Marques, C. S., Mendes, T., & Azevedo, C. (2025). How does perceived university support boost students' entrepreneurial intentions?. *Journal of the Knowledge Economy*, 16(3), 12698-12726. https://doi.org/10.1007/s13132-024-02441-7

Gonzalez-Tamayo, L. A., Olarewaju, A. D., Bonomo-Odizzio, A., & Krauss-Delorme, C. (2024). University student entrepreneurial intentions: the effects of perceived institutional support, parental role models, and entrepreneurial self-efficacy. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, *31*(8), 205-227. https://doi.org/10.1108/JSBED-09-2022-0408

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). Sage Publications.

Heydari, M., & Ghayebloo, S. (2026). Analyzing challenges in the innovation ecosystem of Zanjan province: A study of knowledge-based companies in science and technology parks. *System Engineering and Productivity*, 6(1), 39-61 (In Persian). https://doi.org/10.22034/sep.2025.2065805.1353

Jackson, S. (2010). Mulling over Massachusetts: Health insurance mandates and entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(5), 909–932. https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00351.x

Jee, S. J., & Sohn, S. Y. (2023). Perceived importance of intellectual property protection methods by Korean SMEs involved in product innovation and their value appropriation. *Journal of Small Business Management*, 61(6), 2561-2587. https://doi.org/10.1080/00472778.2021.1913597

Karimi, S. (2015). Studying the direct, indirect and moderating effects of institutional environment on entrepreneurial intentions of agricultural students. *Journal of Entrepreneurship Development*, *8*(2), 371-390 (In Persian). https://doi.org/10.22059/jed.2015.55985

Kautonen, T., van Gelderen, M., & Fink, M. (2015). Robustness of the theory of planned behavior

Nabi-Meybodi, M., Abbasi-Meybodi, Z., & Motiei-Bahabadi, A. (2027). Developing a skills framework for enhancing employability of management students in startup and freelancing work environments. *System Engineering and Productivity*, 7(1), 1-39 (In Persian). https://doi.org/10.22034/sep.2026.2090179.1502

North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.

Pourvaei, A., Mahboobi, M. R., & Sharifzadeh, M. S. (2020). Investigating factors affecting students' entrepreneurial intention, the case of Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources. *J Entrepreneurial Strategies Agric.*, *7*(14), 103-115 (In Persian). https://doi.org/10.52547/jea.7.14.103

Rahimiaghdam, S., Joudi, S., Javidanmehr, F., & Ebrahimpouraghdam, M. (2026). The impact of enterprise social media on the productivity of employees, considering the mediating role of self-efficacy and the moderating role of workplace incivility. *System Engineering and Productivity*, 6(4), 26-53 (In Persian). https://doi.org/10.22034/sep.2026.2082738.1455

Saeed, S., Yousafzai, S. Y., Yani-De-Soriano, M., & Muffatto, M. (2015). The role of perceived university support in the formation of students' entrepreneurial intention. *Journal of Small Business Management*, 53(4), 1127–1145. https://doi.org/10.1111/jsbm.12090

Santos, S. C., & Liguori, E. W. (2019). Entrepreneurial self-efficacy and intentions: Outcome expectations as mediator and subjective norms as moderator. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(3), 400–415. https://doi.org/10.1108/IJEBR-07-2019-0436

Shapero, A., & Sokol, L. (1982). Social dimensions of entrepreneurship. In C. A. Kent, D. L. Sexton, & K. H. Vesper (Eds.), *Encyclopedia of entrepreneurship* (pp. 72–90). Prentice-Hall.

Shepherd, D. A., Williams, T. A., & Patzelt, H. (2015). Thinking about entrepreneurial decision making: Review and research agenda. *Journal of Management*, 41(1), 11–46. https://doi.org/10.1177/0149206314541153

Shiri, N., Mirakzadeh, A., & Zarafshani, K. (2024). Conceptualization of contextual factors of entrepreneurial intention in the Iranian higher education system. *Education and Management of Entrepreneurship*, *2*(4), 25-42. https://doi.org/10.22126/eme.2023.2495

Townsend, D. M., & Hart, T. A. (2008). Perceived institutional ambiguity and the choice of organizational form in social entrepreneurial ventures. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 32(4), 685–700. https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2008.00248

Trivedi, R. H. (2017). Entrepreneurial-intention constraint model: A comparative analysis among post-graduate management students in India, Singapore and Malaysia. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 13(4), 1239–1261. https://doi.org/10.1007/s11365-017-0449-4

Zhang, J., & Huang, J. (2021). Entrepreneurial self-efficacy mediates the impact of the post-pandemic entrepreneurship environment on college students' entrepreneurial intention. *Frontiers in Psychology*, 12, 643184. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.643184